

Edith Sjösten

Edith Sjösten från Vasa var 34 år gammal 1918. Hon arbetade som diakonissa och hade i januari meddelat att hon säger upp sig för att gifta sig. Hennes fästman hörde till de vita och blev skjuten i början av februari. Edith beslöt sig då för att bli frontsjuksköterska och följde med de vita trupperna i ambulanssläden, "foran" som hon kallade den. Släden drogs av en häst och var en stor omålad låda med plats för tre liggande människor. Efter sin tid som ambulanssjuksköterska vid fronten arbetade Edith sommaren och hösten på fånglägret i Ekenäs. Edith gick senare till sjöss och arbetade som sjuksyster och diakonissa ombord på ångbåten S/S Petsamo som fiskade sill ute på Atlanten. Hon tilldelades Frihetskrigarnas Vårdstiftelses Blå Kors för sina insatser under inbördeskriget. Hon var 92 år gammal då hon dog 1976. Hennes dagbok från 1918 ger en unik samtida inblick i livet vid fronten och i fånglägret. Arkivmaterialet finns i SLS arkiv (SLSA 1251). Renskrift. CC-BY SA.

Vaasalainen Edith Sjösten oli 34-vuotias vuonna 1918. Hän toimi diakonissana ja oli ilmoittanut tammikuussa irtisanoutuvansa, koska aikoi mennä naimisiin. Hänen valkoisten puolella taistellut sulhasensa joutui ammutuksi helmikuun alussa. Edith päätti silloin ryhtyä rintamasairaanhoitajaksi. Hän kulki valkoisten joukkojen perässä ambulanssireellä, jota hän nimitti "foraniksi". Yhden hevosen vetämä reki oli suuri, maalaamaton laatikko, johon mahtui makaamaan kolme ihmistä. Rintamasairaanhoitajan pestinsä jälkeen Edith oli kesän ja syksyn ajan töissä Tammisaaren vankileirillä. Edith lähti myöhemmin merille ja toimi sairaanhoitajana ja diakonissana höyrylaiva S/S Petsamolla, joka kalasti silliä Atlantilla. Hänelle myönnettiin Vapaussoturien Huoltosäätiön Sininen Risti hänen ansioistaan kansalaissodassa. Hän kuoli 92-vuotiaana vuonna 1976. Edithin päiväkirja vuodelta 1918 on ainutlaatuinen aikalaiskuvaus elämästä rintamalla ja vankileirillä. Arkistoaineisto on SLS:n arkistossa (SLSA 1251). Puhtaaksikirjoitus. CC-BY SA.

17/juli På Ekenäs fångläger

Underliga äro dina vägar o Herre. Hvadför kom jag hit? Lösen ordet är 2 Mos:33:13. Låt mig se dina vägar, om jag funnit nåd för dina ögon. Herre låt mig se. Allt ser så hotande, hopplöst ut, Lidande, hunger, bitterhet. sår i magen och i själen mörk natt. Gud vill du använda mig i din tjänst hör så gör först min själ ljusare eller "Ske din vilja" Du är ju mitt livs Gud och Du har antagit Dig mig. Lär mig lita på din ledning. 1 Petr 2:23. Min Gud låt detta bli en lärdom för mig nu då jag skall arbeta bland dessa som indirekt har tagit bort min jordiska (lycka?) och glädje.

En lång smutsig kasern byggnad i nedre vån finnes redan patienter. I övre smuts i alla oändlighet. S Olga sade "Tag karlar med och rengör vad du kan" av övre vån. O Herre!

Edith Sjösten: Dagbok 1918. SLSA 1251 Edith Sjöstens arkiv, Svenska litteratursällskapets i Finland arkiv. Renskrift. CC-BY SA

Omkring i lägret ser det förskräckligt ut. Den ena kasern smutsigare än den andra. Det riktigt kliar i fingerspetsarna. Hade lust att kasta ut allt och alla. Ha en generalstädning överallt men min mage som är sjuk ännu. Skall försöka hålla mig på mattan samt nöja mig med att laga min avdelning i skick.

23 juli I dag fick jag Stora Borg hit som hjälp. Han ser god ut men så sorgsen. Han såg så länge på mig och frågade slutligen "är syster vår vän"? Tänkte svara nej och åter nej men kom ihåg lösen ordet för i dag Joh 3:16. Så älskade Gud o.s.v. och kunde svara att jag önskar vara en vän för er men gick genast min väg igen.

Har fått sängkläder och de 1sta patienterna 21 st 3 av dem dödsdömda.

25/7 Jes 12:3 är lösen ordet. Har talat med Olga om arbetet här och jag satt ut mina åsikter. De få stå sitt kast vad människan sår skall hon få skörda.

29-7 kom Österman. Liten rund ser orolig ut. Kan jag göra något för honom?

7 augusti Idag är lilla Borg till domen. vaknade tidigt efter en drömfylld natt. Det var så hämst att höra hans namn bland alla de andra. Skyndade mig upp och sökte min dagens lösen för att få något Guds ord på vägen för honom. Det första var för mig Jes 53:3 det andra skrev jag på en liten lapp och gav honom Joh 16:33. – – – Var i går kväll till cellerna ty Olga var sjuk. Nu förstår jag Olgas förtvivlan ty rondens högvakten var bra svår. – – – Kanske bör ej detta skrivas ut på papper utan gömmas i själens djupaste gömmor. Vad är meningen och kan fångvården i vårt kära, vita fosterland vara så bedrövlig så nattsvart. Idag är ju lösen ordet att stärka maktlösa händer. Gud Du min fader giv mig vishet att göra din vilja.

Det är så märkvärdigt idag. Hett är det ute och utan vatten. På sjukhuset fullt av sjuka som går klädda i damlinnen. Stundom känner man skrattnusklarna röra på sig då man möter dessa indevider klädda i broderad underkläder nog skrattar Dr Saxén ofta. – – – Ja men den tärande plågan. Vad skall man göra för dessa som dö – dö och åter dö. Skall jag taga vara på min broder? Thaler träffade jag på högvakten. Lång, ljus kraftig med klara ögon han är nogonslags ledare där men jag tror att jag tager honom till sanitär På kvällen. tog S Lilly bort från kasern han är för god att vara där i eländet. 4 år – – –

26 aug. 1 kor 3:8,9 Har haft stortvätt idag 500 lakan och dynvar. Sanitärerna ha hjälpt nu ska vi bli fina då vi få rent. På sjukhuset ha vi helt trevligt med tavlor och annat fint försöker göra deras dagar så ljusa som möjligt. Fru Dr Ellilä är med på avd hon har rummet med de 12. Har svårt att kunna vara snäll mot skabbmannen förstår ej var det är. Faris är så präktig likaså Kivi pojka Allto och Muhonen.

Såg en dag i lägret en man som gret Han bad mig taga bort honom därifrån lovade en annan gång. En annan gång finnes jag ej mera sade han.

7-9. Har skrivit en bit för att få det in i tidningen men s Hanna sade att det ej får ske. Istället får du min dagbok inrymma det. I själen är det så mörkt och tomt.

Efter en drömmuppyld natt vaknade jag av den bekanta tonen från lägret. Med den så vanliga tonen upplästes de till domen gående fångarna för dagen. – – – Tanken stannar hos dessa hopar. – Rösterna fortfar därute. NN från Åbo höres klart i den tidiga morgonstunden. Skall han till domen i dag. Han vår lilla sanitär, vår rolighetsminister. Vadför skall han dömmas? Därför då att han under de svåra långa dagarna här på sjukhuset gjort oss glada genom sitt evigt goda humör. Att han av övertygelse eller kanske mera av äventyrlusta följt de röda glömma vi, ty för oss som arbeta här existerar intet förflutet vi se blott lidande människobarn vilka försynen sändt i vår väg för att få vård och hjälp. Ja han vår sanitär skall med många andra gå den några kilometer långa vägen till stan där deras syndaregister klargöres för dem. Endel slippa hem medan andra få 15-12-10 års tukthus insättes ånyo innanför taggtrådsstängslet. Där de leva lida och dö. Under dylika sorgsna tankar sker påklädningen. Theet drickes och vi äro färdiga för uppgiften för dagen. Internerna är redan i arbete endel vid hyvelbänkar andra med vattenbärning m.m. Från lägren komma flera par bärande bårar Det är de döda som bäras bort. Ett på kostande arbete för de utmärklade gestalterna. De få ju så knapp föda och så deras börda – – deras idekamrater som nu ligga där stela i blicken. Går genom sjukhus porten Förbi den beväpnade vakten till platsen där de på sjukhuset avlidna ligga. 4-6-8 i hopar ligga de på gräset utan kläder, alla dessa ha dött under natten. Ofrivilligt går en suck över våra läppar. Ha vi gjort vad vi kunnat för dessa som ligga här? De ha ställts inför en annan domstol där domaren är kärlekens Gud. Kanhända flera ha hört orden "Gå in i din herres glädje" – – – De äro de lyckligare än de flästa bland oss. - - Befriade från allt lidande. - - Hemma hos Gud.

Kommer in på sjukhuset där de våra ligga i långa rader på de stora avd 160 i varje. Ser de röda sanitärerna fullgöra sina morgonsysslor – omslag bytes sängar bäddas, the bäres omkring som snart är slut. Sköterskorna med sina medecin och förbandsbrickor äro i ständig rörelse. Allt är idel liv. Möter t.o.m. leenden från patienternas ansikten. Blir gladare till sinnet. Något är dock gjort för dessa olyckliga. De ha åtminstone en ren bädd och en trevligare omgivning. Om någon timme kommer den efterlängtade, dock icke alltid smakliga vällingen följd av sin sill bröd och smör hit upp till oss. samt delas broderligt mellan de sjuka och personalen. Snart kommer vår efterlängtade de som har ett glatt ord för oss alla. Ofta gå vi sköterskor och sanitärer till paketavdelningen där paket hemifrån erhålls för de sjuka. Glädje lyser ur månet öga då paketets innehåll "gås igenom". Det är ju en hälsning från hemmet och från dem som äro kära för en. Huru skönt smakar icke rent rågröd. Då vi här äta bröd fullt av agnar.

Stundom då dagen räcker till gå vi till kasern eller omkring i lägret. I bottenvaningen av vår "tvillings kasern" finnes cellerna. Där så många levande varelser framsläpa sina liv. På övre botten de sjuka som ej få rum på det överfyllda sjukhuset. Där ligga de döda, döende, febersjuka sida vid sida, fulla av levande kryp, på det smutsiga asfaltgolvet, med några trasor under huvudet. Det är hela deras egendom. Huru bevekande bedja de ej om litet vatten några pulv, tillstånd att komma till sjukhuset

o.s.v. – – – Vi gå vidare. Här och där på fälten ligga döda. De ha dingnat ned – Anden har flytt. Kroppshyddan är blott kvar här på den kalla, hårda jorden där så mången jordemänniska förfryser. – – – Huru fullt är sinnet, huru tungt är livet. ~~Hela livet är en gråtande~~ – – – Då kvällen inbryter sökes sängen upp men den fridfulla sömnen vill icke komma. istället komma tankarna och alla vadför. – Då och då avbrytes tankarna av enstaka skott. Något rop o dyl. Så stillhet åter. Ofta kommer frågan. Vad ~~kommer~~ kunna vi vi göra för dessa som lida? – Huru gärna gjorde vi icke allt för dessa om det blott stod i vår makt men vad kunna vi små sjuksystrar göra. Vi kunna blott känna varmt – giva en dryck vatten, ett vänligt ord. – – Dessa storverk som måste utföras vänta vi av de stora i denna världen. Låt oss icke vänta förgäves på handräckningen. Vårt hjärta brister vår hand domnar. Om du finnes du vita finland så kom och tag hand om din egendom.

29 sept. Idag ha vi Mikaelidagen. Från stan voro de och sjunga på sjukhuset. De Sjöngo. Frid – värlig frid. – även i lägret var sång. – Det kännes så svårt att arbeta. – det bara brusar och stormar och tusende vadför komma fram. Det har varit knapt med maten. – – utan smör. – – – ja vadför. – – – –

Har sanitärerna att sporta alla dagar. – Kanske livslusten stärkes. Har 4 dödsdömda i min vård.

4 nov. Idag ha vi marknad. Har havt stor städning på vindarna. Däri var sanitärerna mig behjälplig. Har lovat dem kaffe. – – Skall ut till marknaden och köpa äppel.

5 nov. Ja igår kväll var det uppståndelse igen Thaler och Osterman kom till högvakten. Hvadför vadför – – 8/ till doms. 9/ doms. Saxen Hytieinen, Marta, skulle bort. – De bästa sköterskor na. Körde bort en.

Försöker att hålla modet uppe. Har fått bär och mat hemifrån för sanitärerna. Faris träffat sin mor. Dr Eillilä med Fru reste bort. Har en annan i stället. 14/9 till Hfors. 16/ Katri reste, likaså Saxen.

Här finnes på avdelningen en ung gosse Kenrali som är så rolig. Han har varit så sjuk med är nu sanitärernas passupp. Han får vara så länge tills han blir dömd ty till de råa hoparna i lägret kan han ej skickas. Kenrali blev vilkorligt frigiven. Då han redan vunnit våra hjärtan kunde han ej sändas bort i detta bedrövliga skick som han var. Bland skräpgömmor hittades kläder som reparerades och en vacker dag stod Kenrali färdig att resa med 25 mk av husets kassa i fickan, 2 par hela strumpor och en omgång rena underkläder i ryggsäcken. Faris gav sina sista förmaningar ävenså jag och så reste Kenrali bort ut i världen. Vart viste han knapt själv.

Mina böner följa honom därute i den kalla världen. Måtte för honom finnes en plats, en öppen famn. Där ett grand av kärlek fanns ty han hungrade efter kärlek – efter hem och moder.

På sjukhuset arbetar Palm, Alto s Lilli, Kivi, Bang, Thaler, Österman, Muhonen, Heinonen, Linna stora Aalto stora Borg. De äro alla så snälla och arbetsamma. I

decur [?] rummet sjunga Sigrd Juslin och de andra för de dödsdömda som leva bakom väggen. Som pastor är här en Pöyry en riktig sur en. Holmkvist är nog mycket bättre.

26/10 Idag tänker de föra Lonkoinen bland de dödsdömda bort. Min Gud vad kan jag göra för att rädda honom ty detta är icke rätt. Han såg så eländig ut. Huru en människa kan förändras på några dagar. Lösen är Ps 18:29 Gud gör mitt mörker till ljus. – Gud du den som älskar rätt och rättvisa, förbarma dig. Talade med Borg och han lovade göra vad han kan fasten jag tror det är försent. – – – – För din kärleks skuld min Gud låt rättvisa ske. 1 nov. 1 sam 2:10 Herren skall dömma: Hörde från Sordavala att Lonkoinen hade klarat sig – med hjälp därifrån – nu slipper han fri. Vad jag är glad. Fyllis och Kivi slipper bort. – – Väntar även att Faris ska slippa. De dödsdömda fördes bort – ack – Har jag givit dem något av Gud. – – – Herre förbarma dig. Thaler är så sjuk. Vad jag önskar se honom frisk. – han är en så präktig människa Heinonen är nu passupp på sköterske sidan Snart slipper han bort.

16 nov Nu är det igen tråkigt. Bestämningar och undersökningar. Jag är sjuk – – – Har dock storstädning ty jag tror att min tid här blir kort. kan icke – – arbeta mera – – – Det sjuder och brusar inom mig. Har ledsamt efter Saxen tror att jag far. Lösen Jona 2:8.

23/ reser i dag till Hfors är sjuk och nervös. Min Gud sköt om dessa som bliva kvar. Vill gå upp till graven och se den sista gången. Den gemensamma gropen. – – – Jesus förbarma dig. – – – – –

16-5 38

Efter 20 år. – – –

Har varit i Wasa på 20 års fest. Träffade grenadierer, WSK och Sundom kolonn. Hälsa de på i skolorna och bjöds på ärtsoppa. War även och hälsade på i hem där de hade stupade egna. War även till S:joki på 20 års dagen s Ingrid var med och hade riktigt trevligt. Träffade vännerna från 1918 var så innerligen rik.

Sedan till W:lax 20 års dag en god dag med tal i kyrkan middag Narva tal och på kvällen skyddskårshusets fest Kunde ej låla bli att resa igen till minnestodens avtv. men dessimellan vår stora fest den 16de Stadion festen kan aldrig glömmas så inspirerande var den.

Sådana fester kan en genomlevas ofta ty då orkade man ej.

Har samlat några tidningsavklipp från

hoppa över 2 blad

30 december

Är idag här på anstalten. Skall resa till Sockenbacka för att vikariera s Elin 5 v. I början av Februari skall jag resa till Pargas.

25/2 1921 I Kajana

Har igen lyft vingarna till flyckt! och är så oändligt lycklig att få vara med Få vara med där livet leves – där krafterna tas i anspråk. – – Är så oändligt lycklig.

Kom hit igår. – – – s Dagmar var och möta mig till station- – – – och nu är jag här på ett sjukhus i ödemarken. En stor sal eller rum med ett 20 tal bäddar. I dem ligga fjärrkarelare, – sårade – förfrusna – och i feber. En glad karelsk kvinna som hjälper. Knappt om mat men jag tror att Gud förser. Själv bor jag i ett litet kök f.d. gränsvaktens sjukhus kök på båda sidor omgivna av ”kaptener” Det kännes helt kusligt men ty dörren är dålig. ”Daria” är dock hos mig om näterna. – – –

De andra systrarna reste norrut till Mässlahti och Hyrynsalmi.

den tiden. Träffade Fröken Björkbom var till Lauko Kurikka Kesola mantens Hietaniemi akte 50 km velo.

[77 tomma sidor]

[I slutet av dagboken, upp- och nervänt]

3/II-18 Så ha vi då afton på denna dag. Uleåborgs intagning. 8 stupade 17 sår Huru ofta ha icke tankarna gått dit under de flydda åren. Han, vännen från barnaåren var ju där. Hade sitt bo där och som bäst var i tanke på att bygga bo för oss båda. – – – – Hade så tänkt gå och söka honom idag i hans eget bo. Se huru han inrätt och väntat Möttes av svaret på frågan var han fanns ”Han stupade igår vid Tervola.” Hopp- och hopplös. Är han då borta? – – – – Var hem till Regeringsgatan 34. Där voro de toma rummen delvis möblerade. Han stupad. Är det sanning? – – – – Vad är Guds mening. Är glad att få arbeta och glömma – – – – – Gud giv kraft. Ack om det redan vore natt så jag gömd från andra kunde gråta ut.

5/II Har fått löfte av D_r att få följa med till Kemi mf. Männe A vara vid liv?

Stundom är vissheten bättre än detta ”lever han eller icke”? Finnes icke en kula för mig så kom och tag vägen genom mitt pinade bröst. – – – – Vadför måste man leva livet? _

7/II Sökte och fann Allans lik i Tervola. Där låg han med genomskjutet bröst. – – – – – Jenny och Arvid voro med och lägga honom i kistan voi vad den dagen var svår. – – – – – Gud giv kraft åt ditt pinade barn. Fick blommor i mängd. – – – – Låt mig leva livet utan klagan. – – – – –

26/II Mäntyharju bo här i en järnvägsvagn Lippin Anna D_r Paavola D_r Sandell Levisson Jurre, Salonen, Muitari, Nieminen, Chydenius Fogelberg & Linkvist här ha vi små kaffekalas m.m. Hjärtat gråter.

1/III Har tillbringat natten i Tallbo villa hos Tesseloffs. Igår hade vi en svår dag